

entuzjaści edukacji

Nierówności edukacyjne – nasilenie na I etapie edukacyjnym i środki zaradcze

Roman Dolata na potrzeby:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

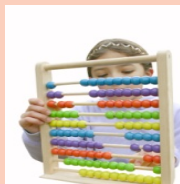
IBE *entuzjaści
edukacji*

1

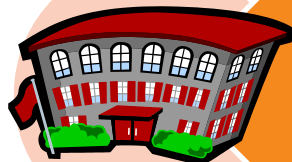
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Trzy aspekty nierówności edukacyjnych

Wykluczenie: ilu uczniów opuszcza szkoły bez minimalnych kompetencji intelektualnych potrzebnych do współtworzenia wspólnoty społecznej, politycznej i gospodarczej oraz udanego życia prywatnego?

Zróżnicowanie systemu szkół: czy system szkolny daje wszystkim uczniom równe szanse na dobre wykształcenie?

Determinacja statusowa: na ile osiągnięcia szkolne są wyznaczone przez pochodzenie społeczne ucznia?

*entuzjaści
edukacji*

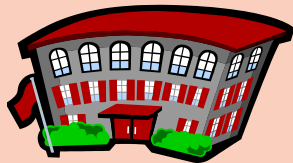

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE *entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zróżnicowanie systemu szkół: czy system szkolny daje wszystkim uczniom równe szanse na dobre wykształcenie?

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE *entuzjaści
edukacji*

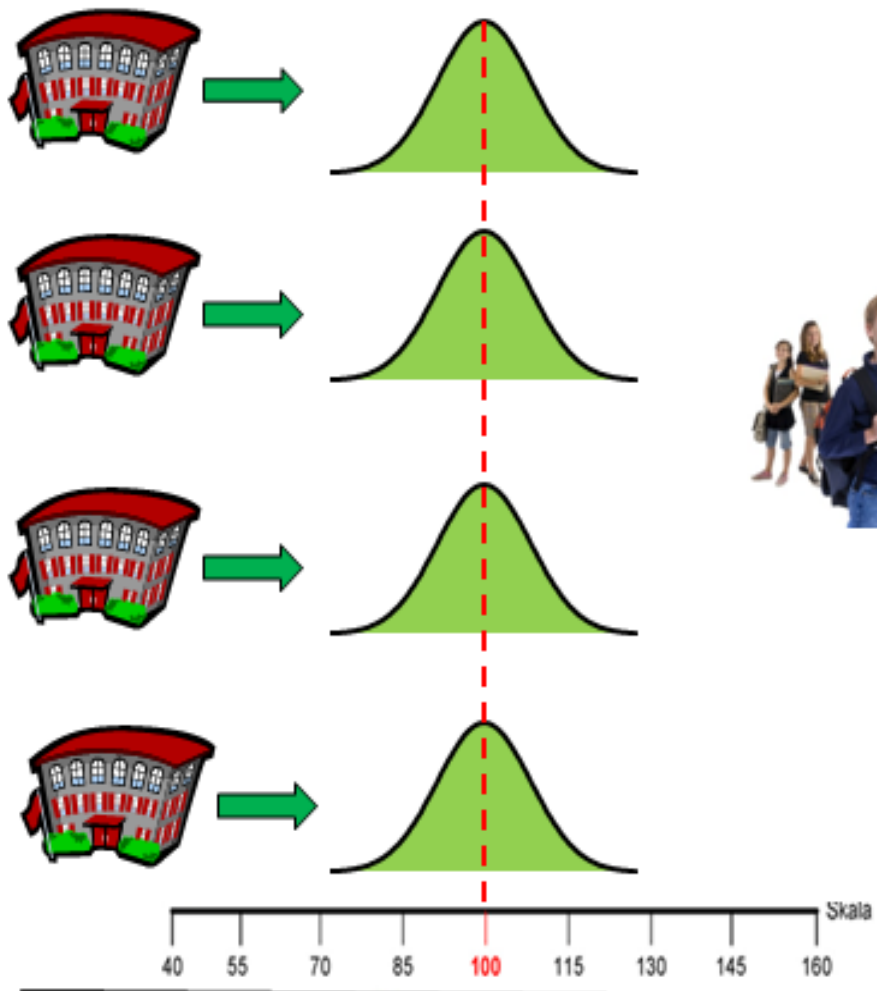
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

entuzjaści
edukacji

niezróżnicowany system szkół

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

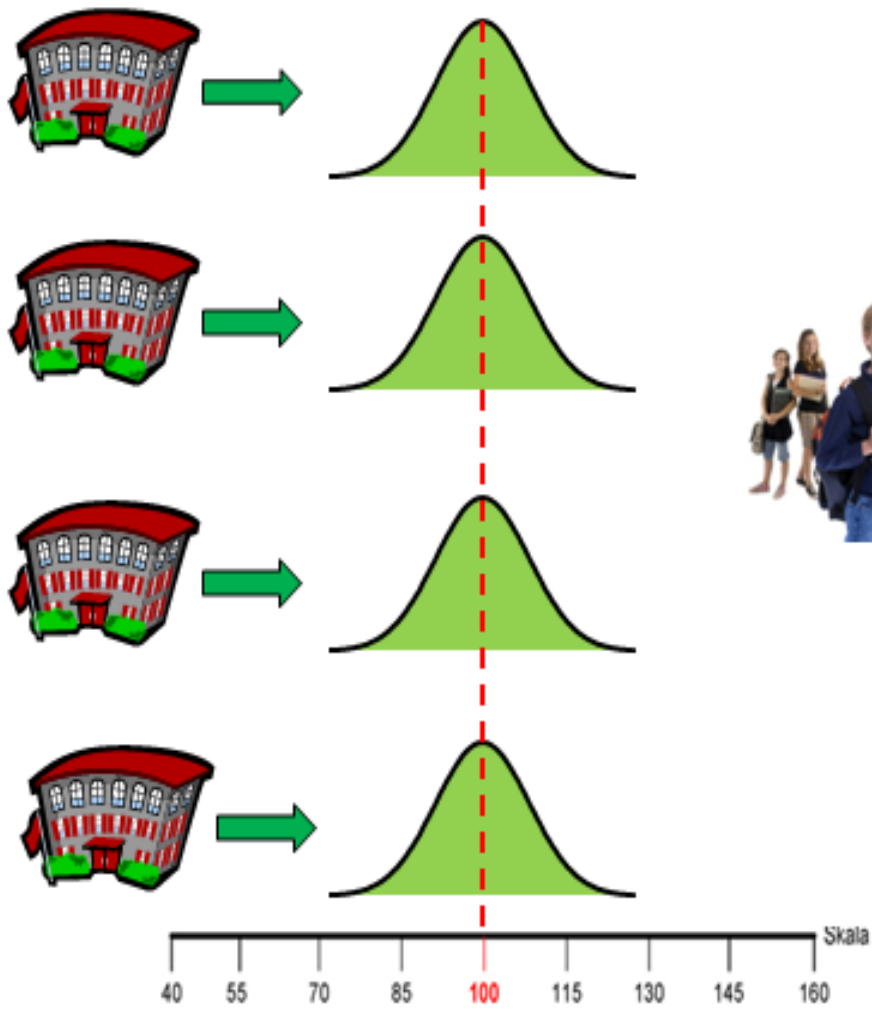
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

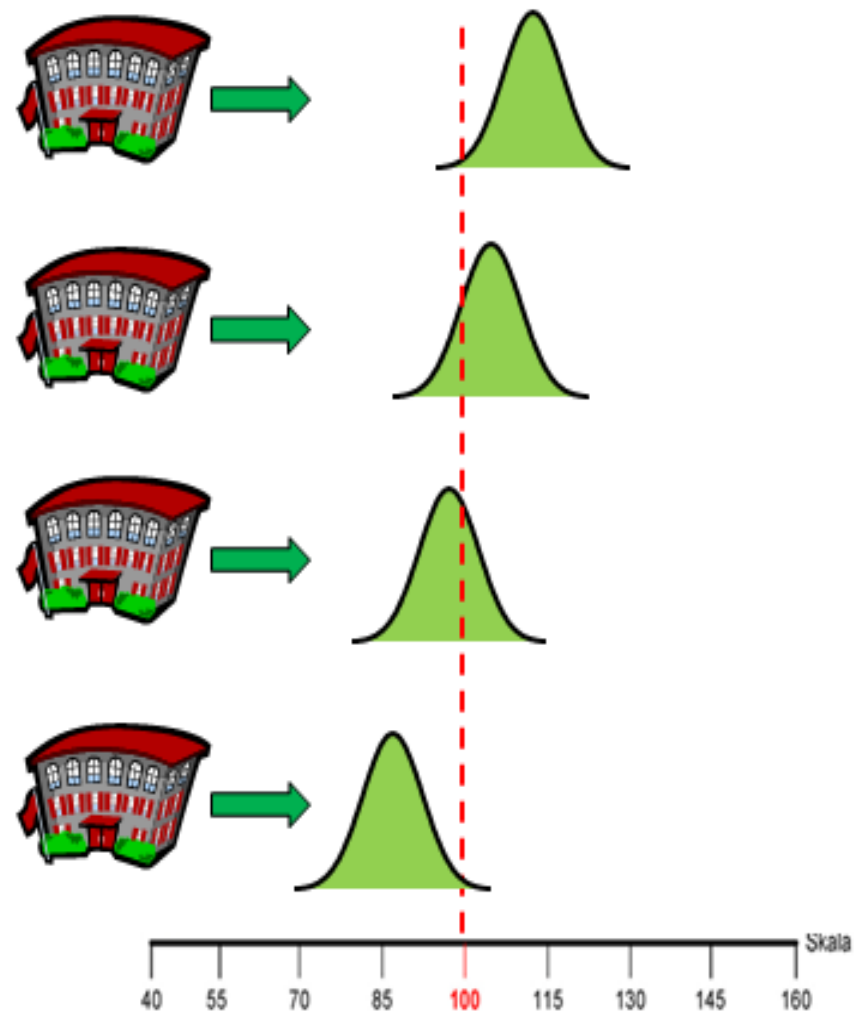

entuzjaści
edukacji

niezróżnicowany system szkół

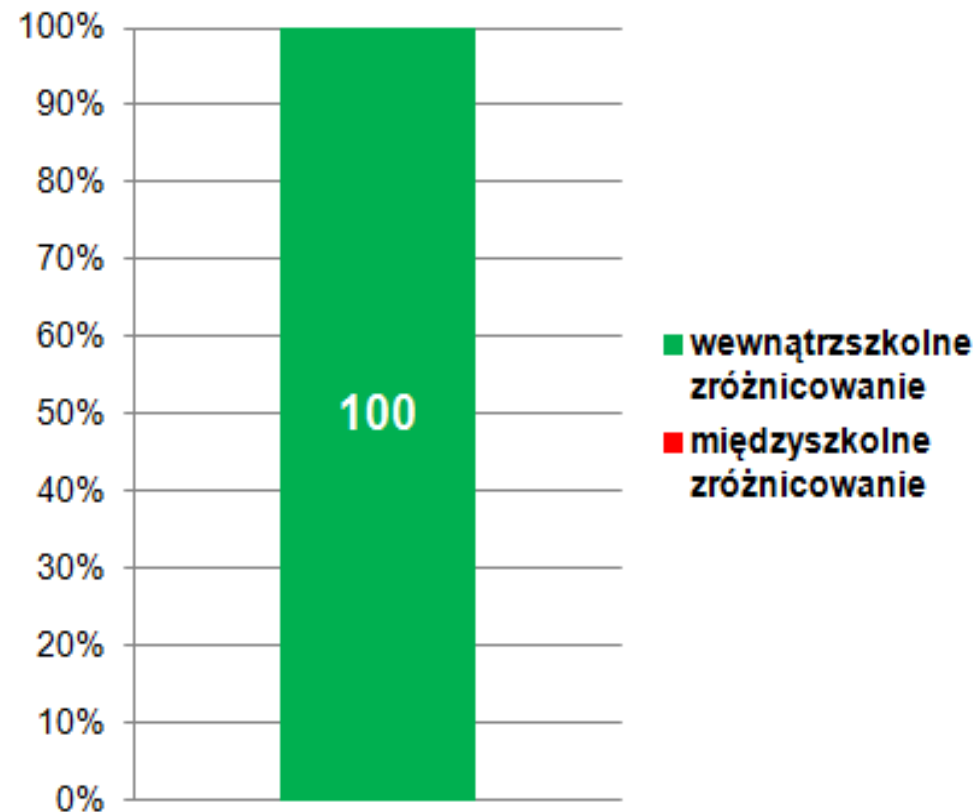
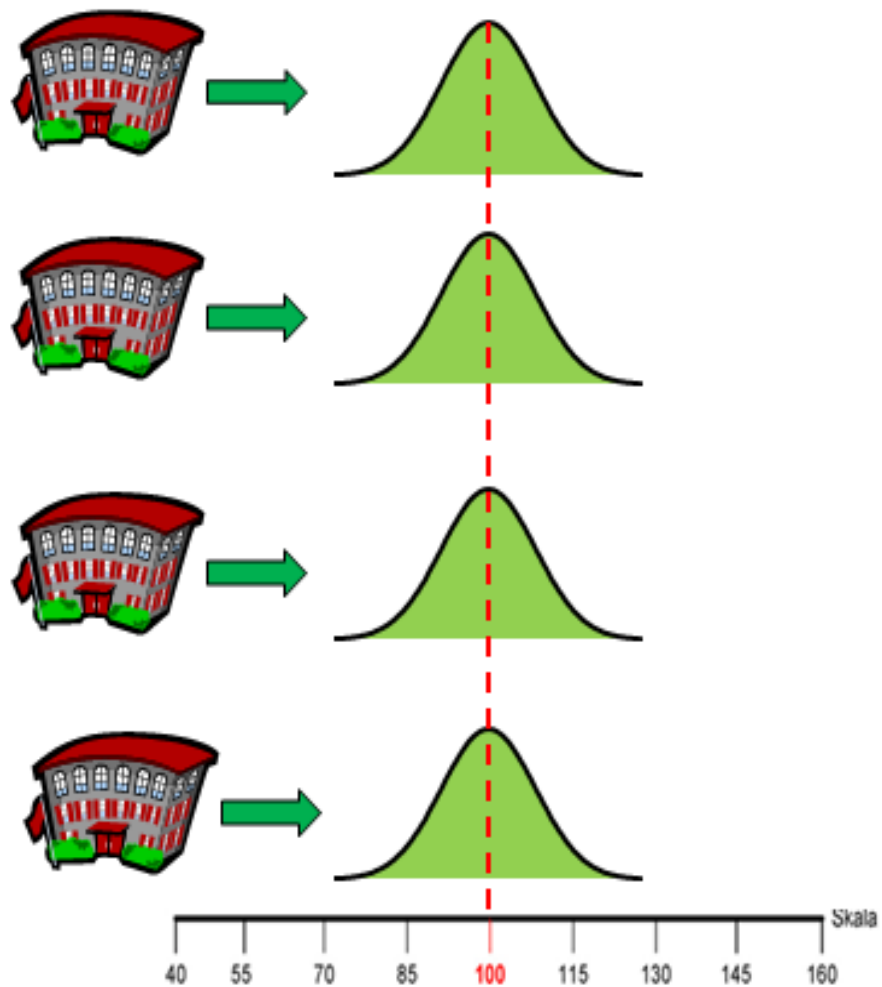
zróżnicowany system szkół

*entuzjaści
edukacji*

niezróżnicowany system szkół

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

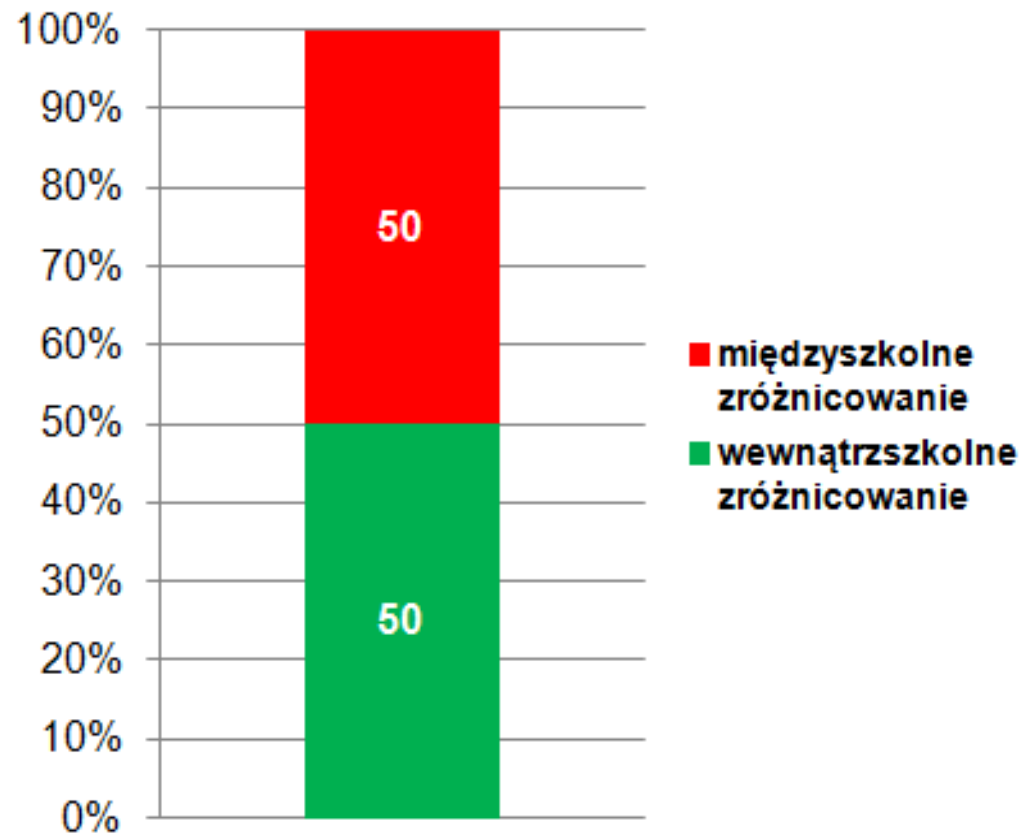
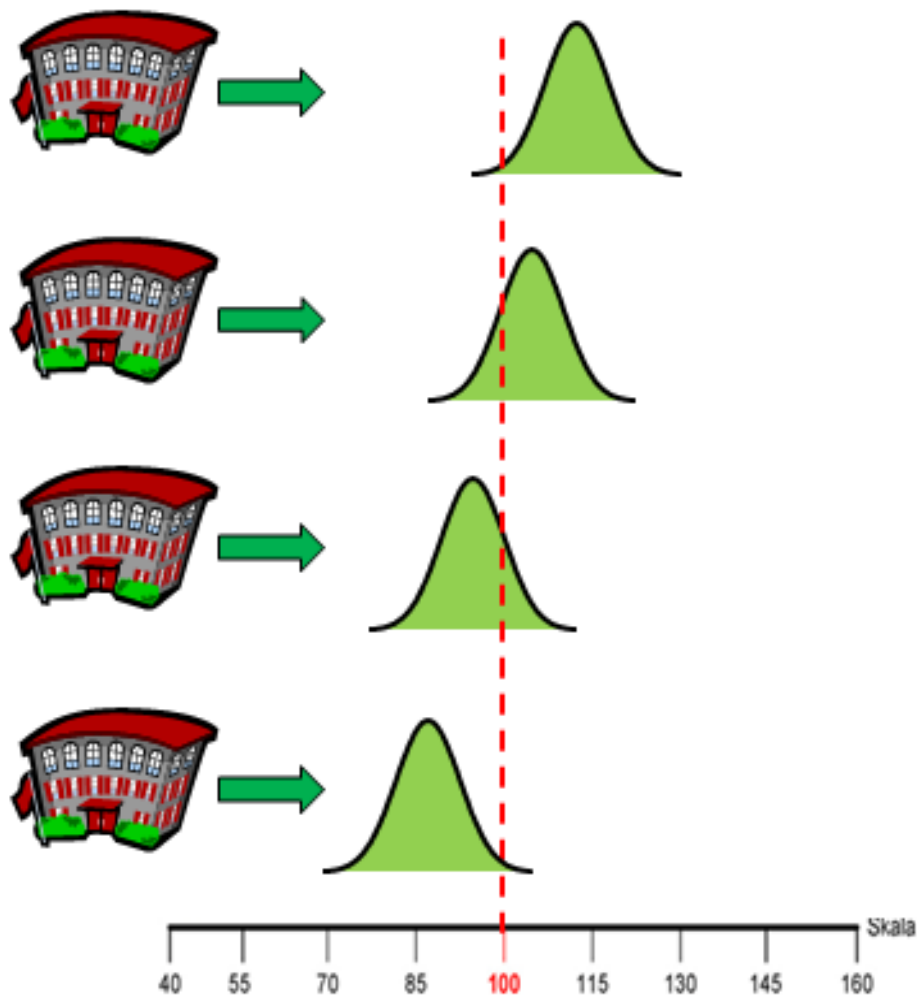
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

entuzjaści
edukacji

zróżnicowany system szkół

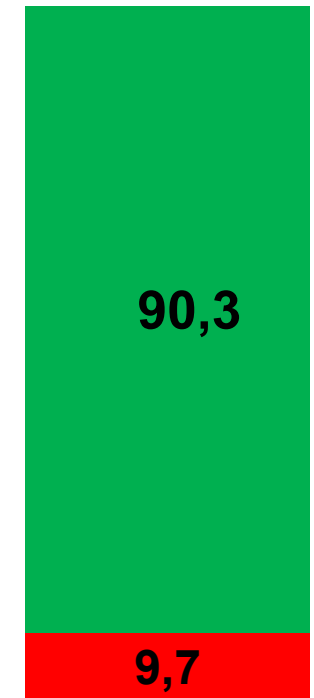

Zróżnicowanie międzyszkolne po I etapie edukacyjnym badania na próbach ogólnopolskich

obszar	PIRLS	TIMSS	SUEK	SUEK EWD
Czytanie	10,0%	-	6,7%	9,0%
Świadomość językowa	-	-	8,9%	11,8%
Matematyka	-	11,7%	7,8%	10,5%
Przyroda	-	11,1%	-	-
<i>Rok badania</i>	<i>2011</i>	<i>2011</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
<i>Liczba szkół w próbie</i>	<i>150</i>	<i>150</i>	<i>172</i>	<i>164</i>

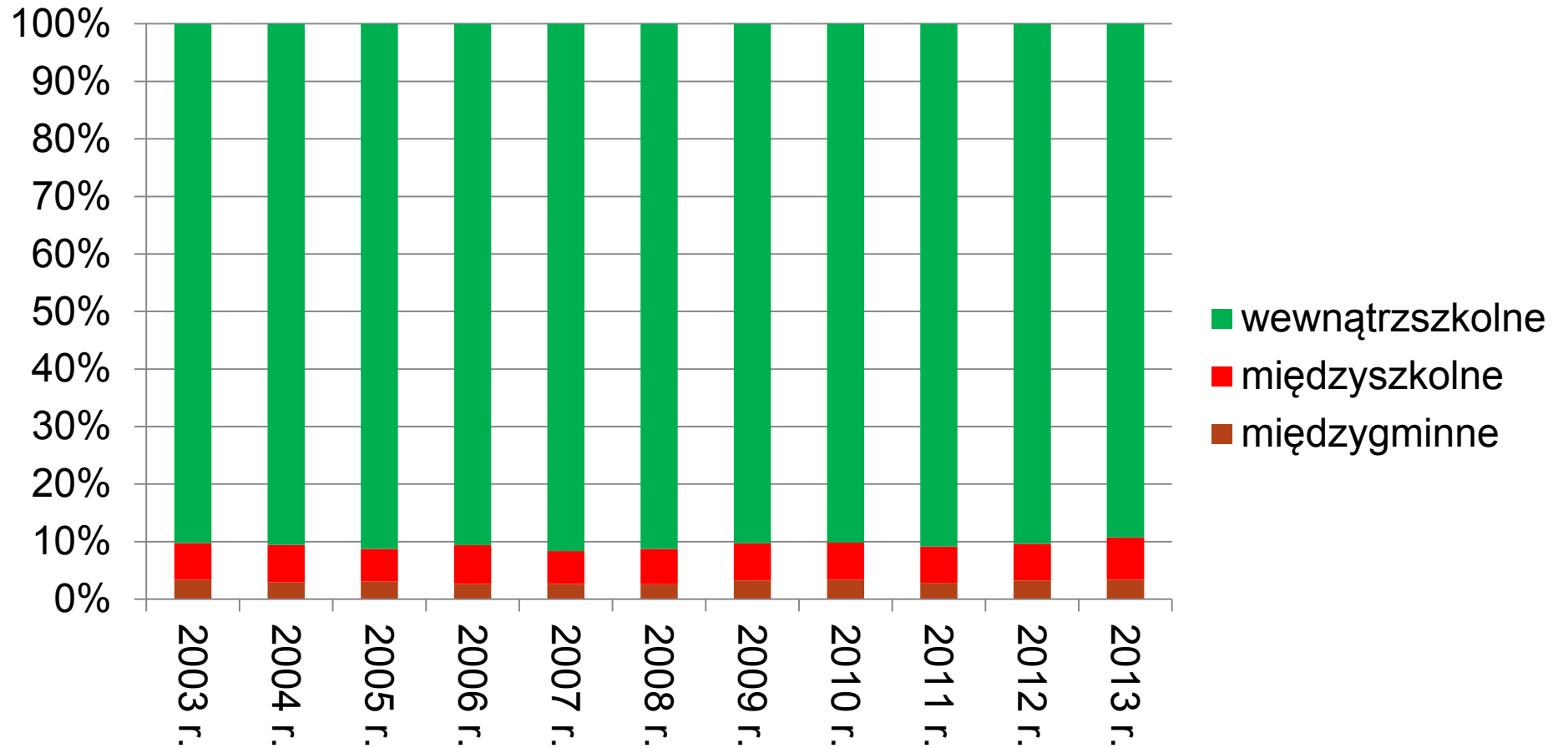
■ międzyszkolne
■ wewnątrzszkolne

*entuzjaści
edukacji*

Zróżnicowanie międzygminne, międzyszkolne i wewnątrzszkolne wyników sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej jako procent wariacji całkowitej. **Analiza dla całego kraju**

*entuzjaści
edukacji*

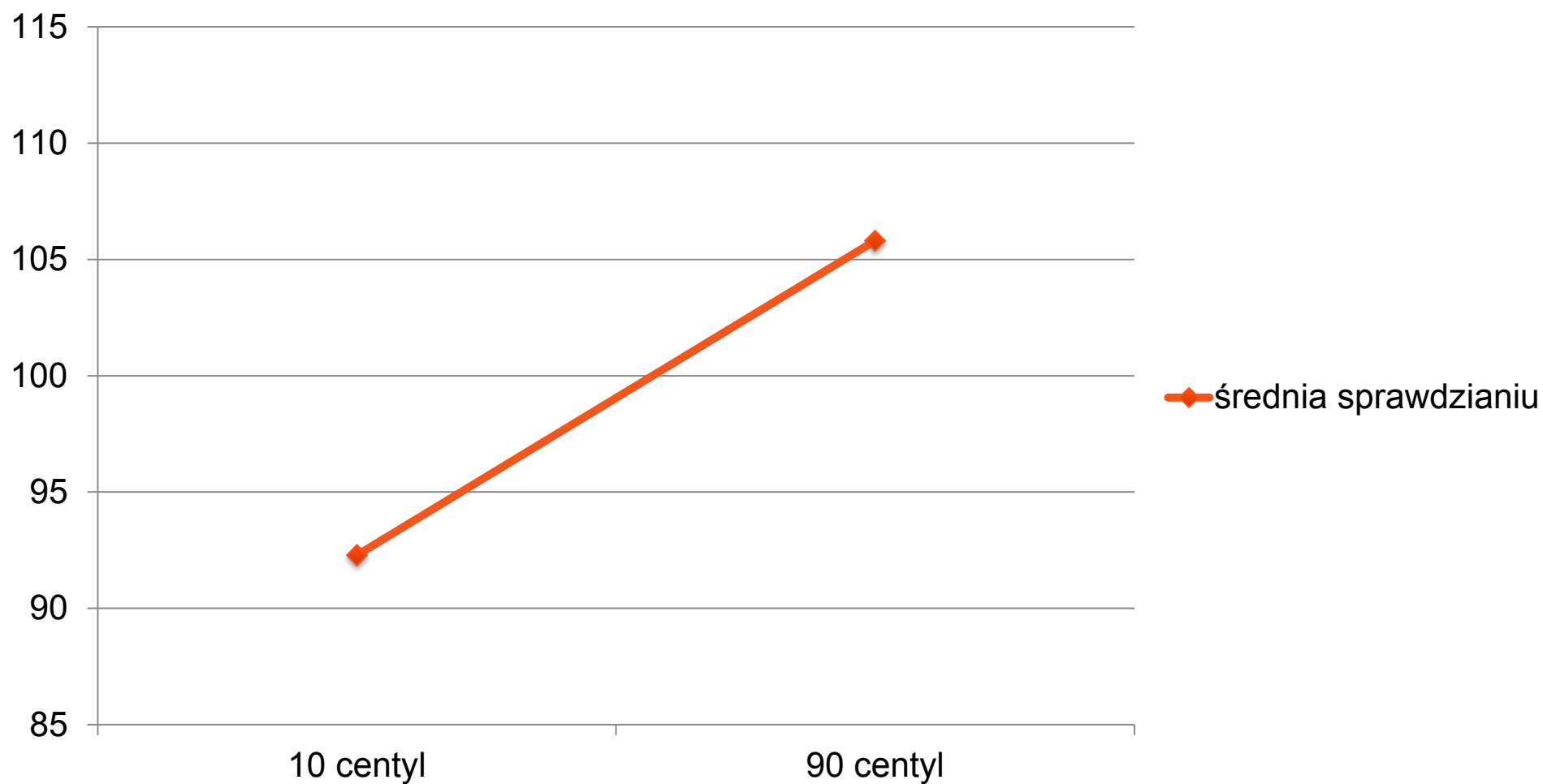
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

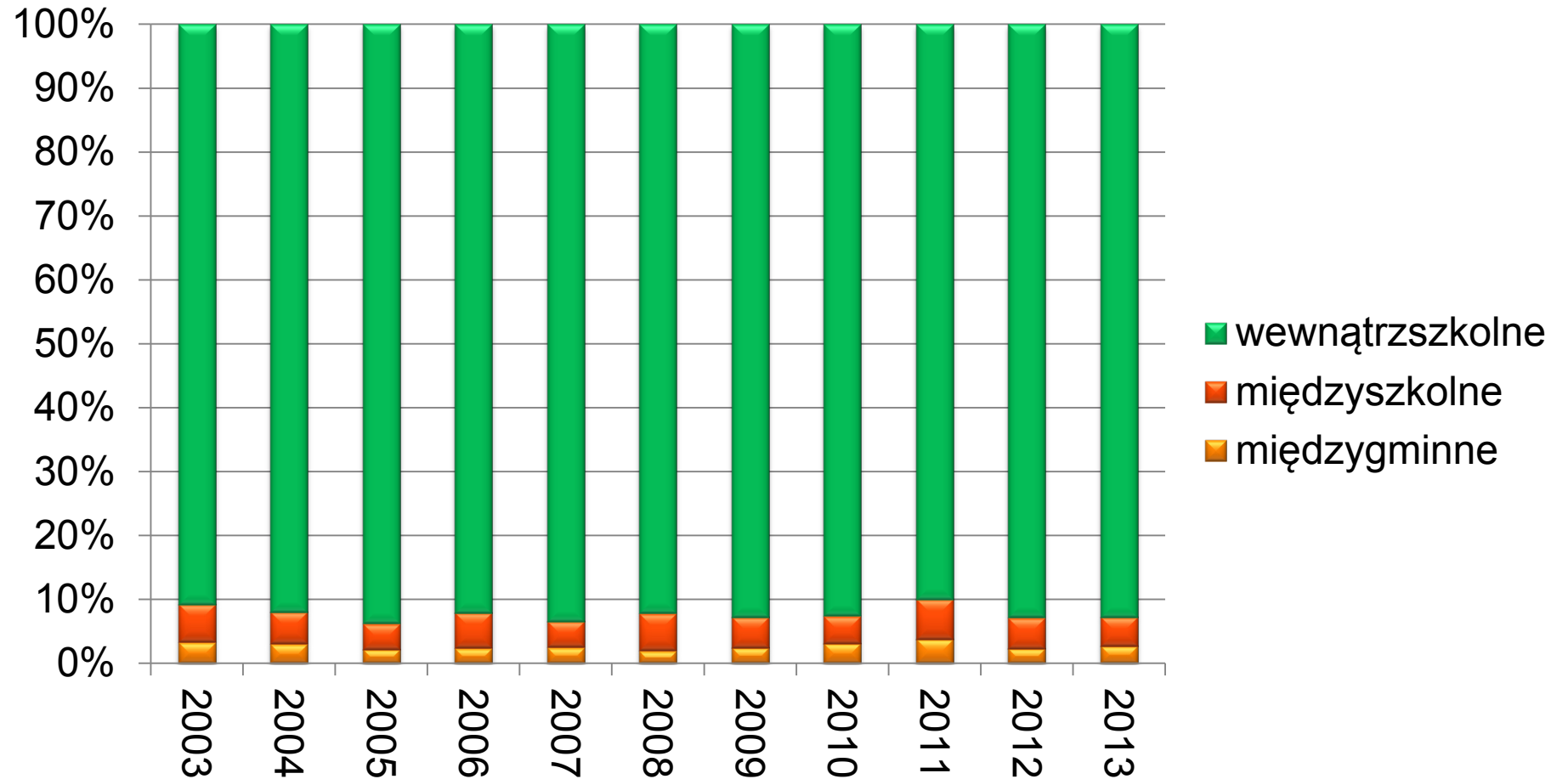

10. i 90 centyl średnich wyników sprawdzianu w szkołach publicznych, n>10

*entuzjaści
edukacji*

Zróźnicowanie międzygminne, międzyszkolne i wewnątrzszkolne wyników sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej jako procent wariacji całkowitej. **Szkoły publiczne zlokalizowane na wsi**

entuzjaści
edukacji

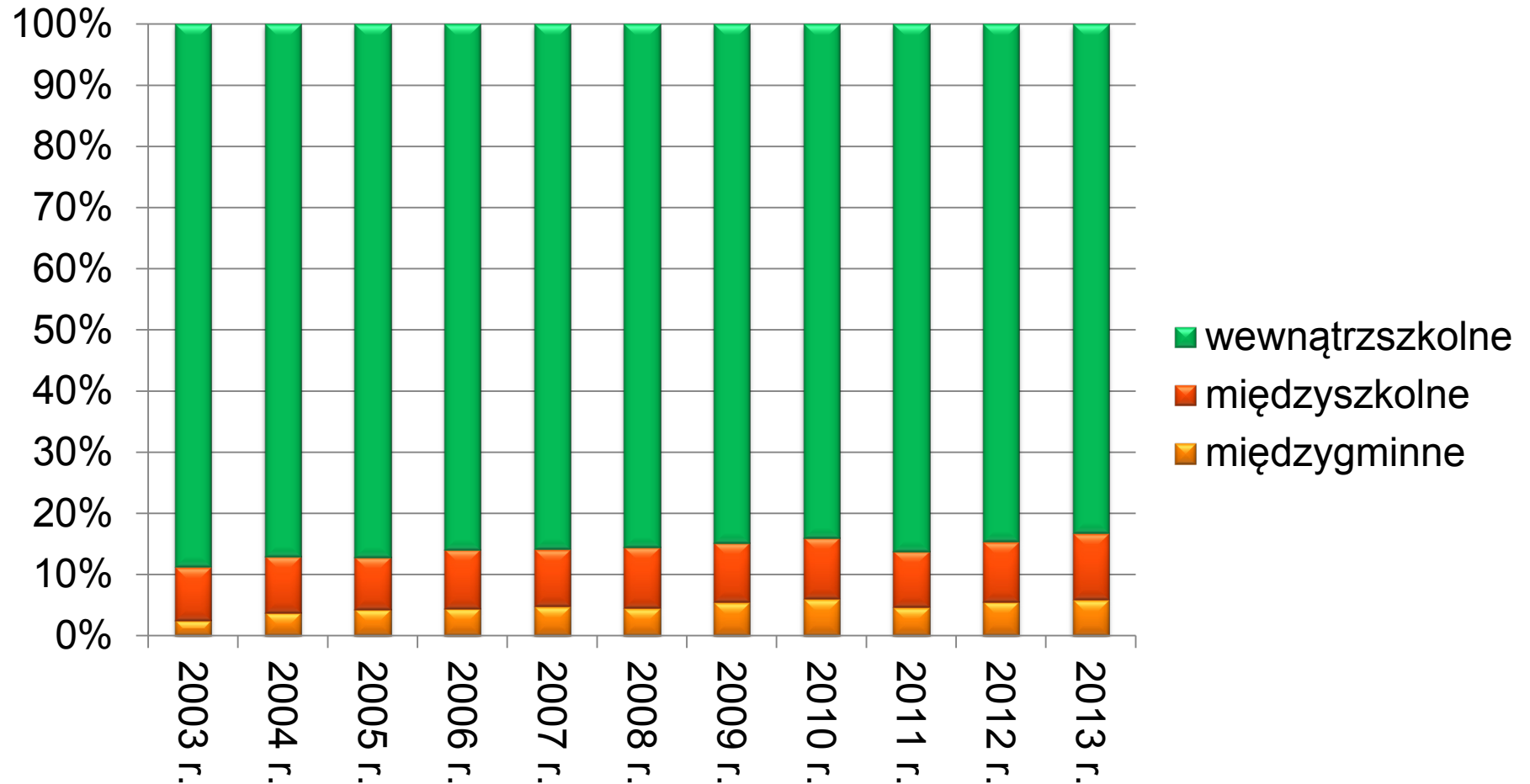
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zróźnicowanie międzygminne, międzyszkolne i wewnątrzszkolne wyników sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej jako procent wariacji całkowitej. **Szkoły publiczne zlokalizowane w dużych miastach**

entuzjaści
edukacji

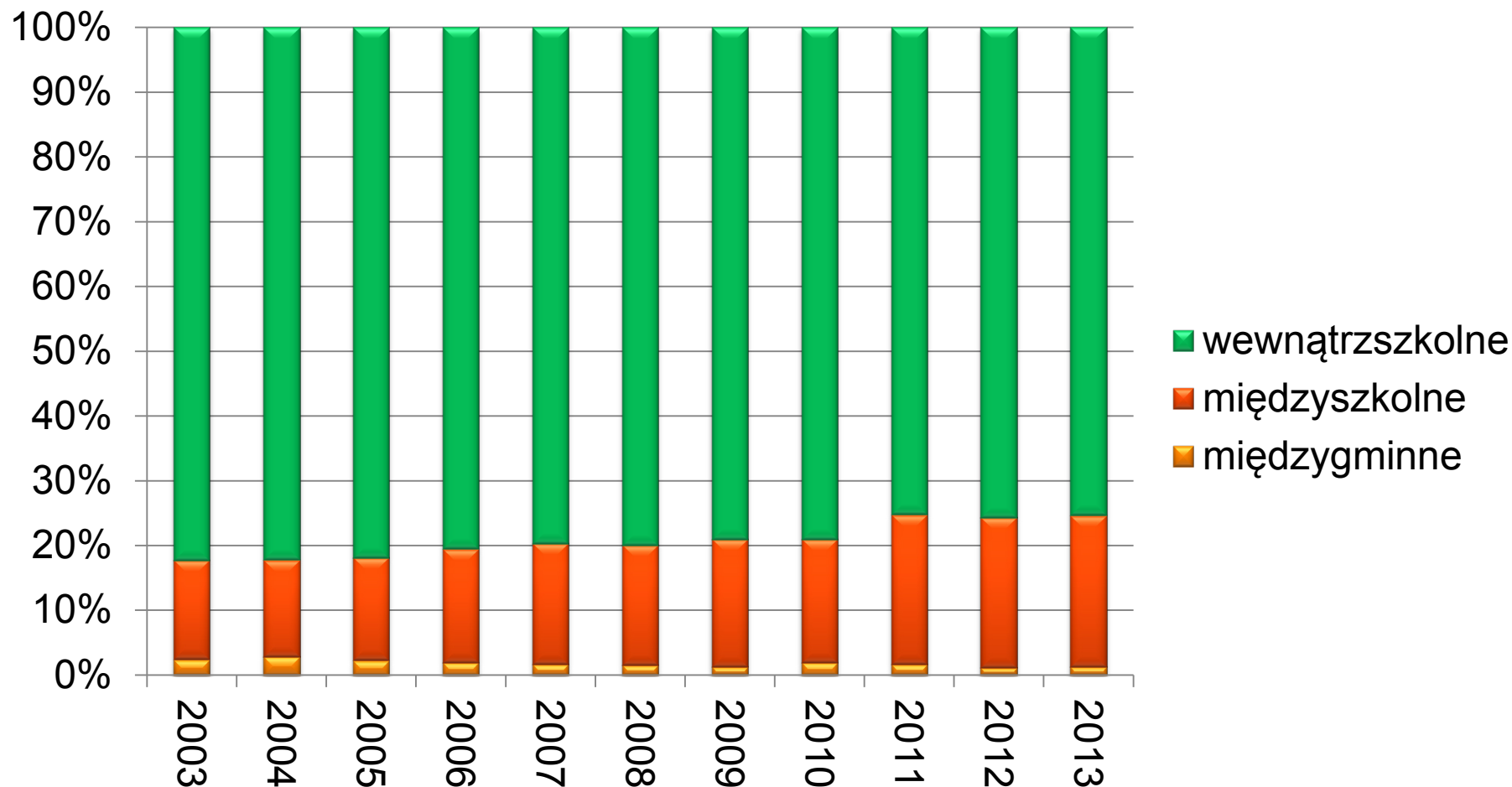
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zróżnicowanie międzyszkolne po III etapie edukacyjnym egzamin gimnazjalny (GH). **Analiza dla całego kraju**

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

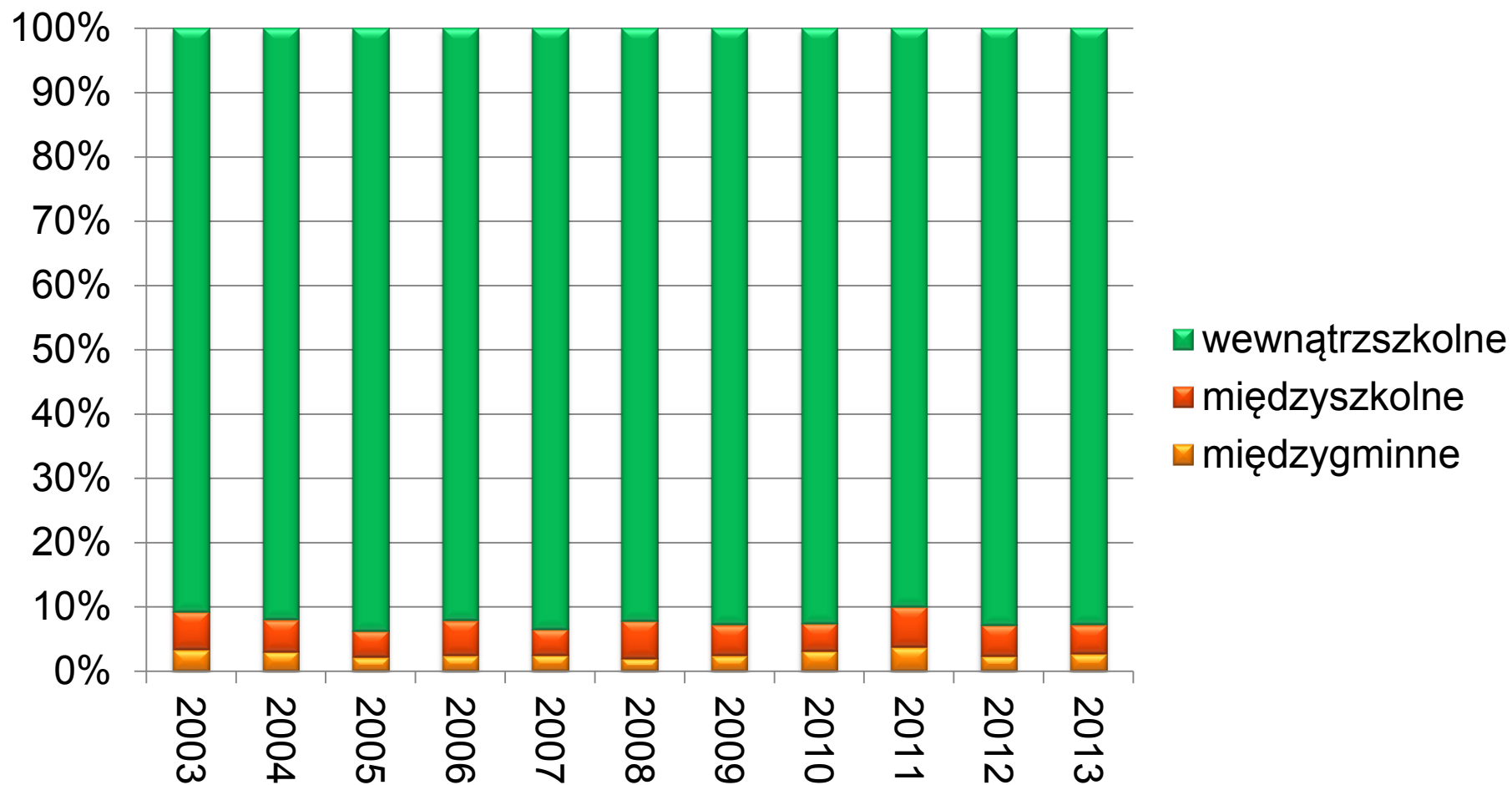

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zróżnicowanie międzyszkolne po III etapie edukacyjnym egzamin gimnazjalny (GH). **Gimnazja publiczne na wsi**

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

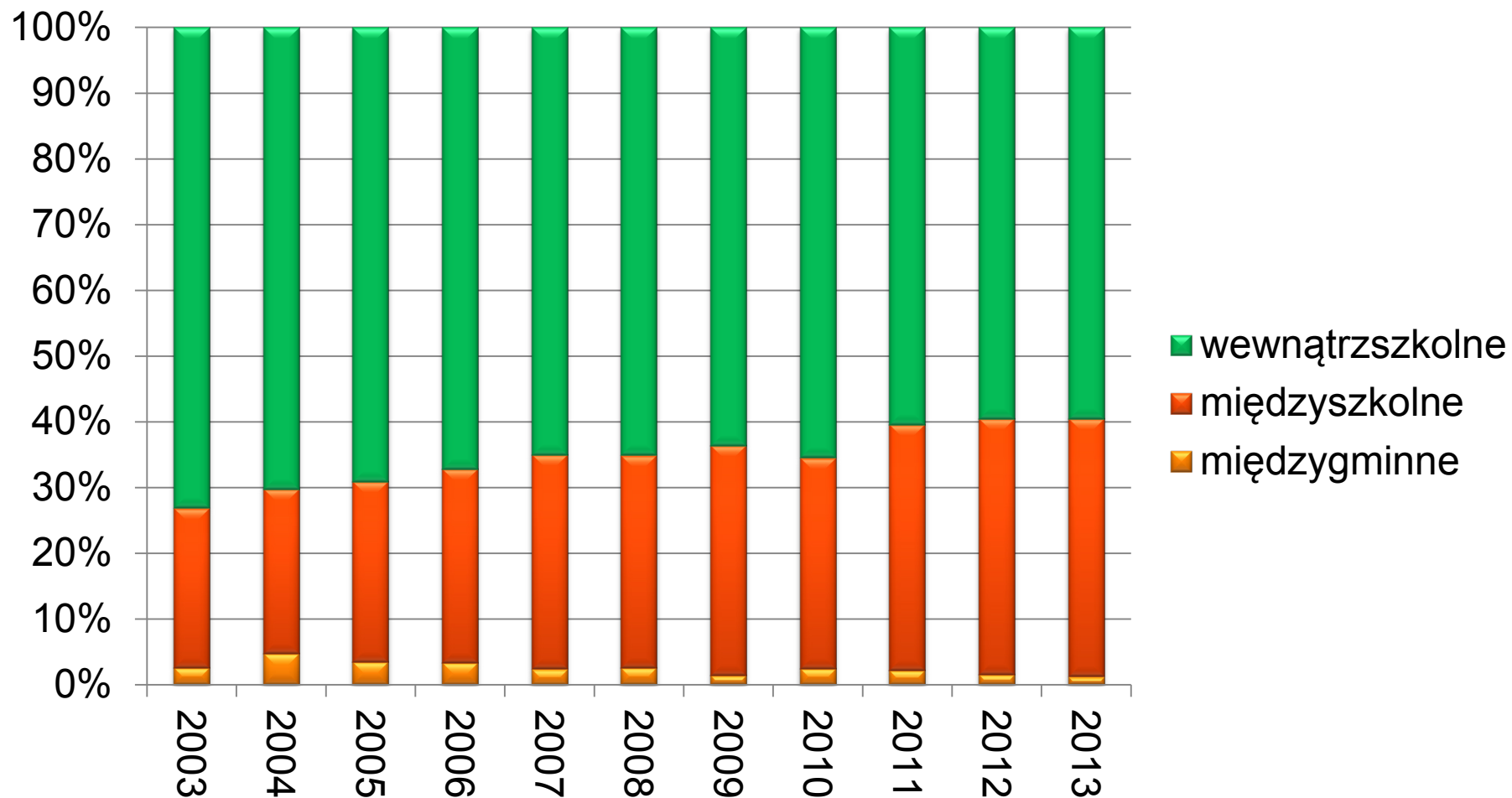

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zróżnicowanie międzyszkolne po III etapie edukacyjnym egzamin gimnazjalny (GH). **Gimnazja publiczne w dużych miastach**

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

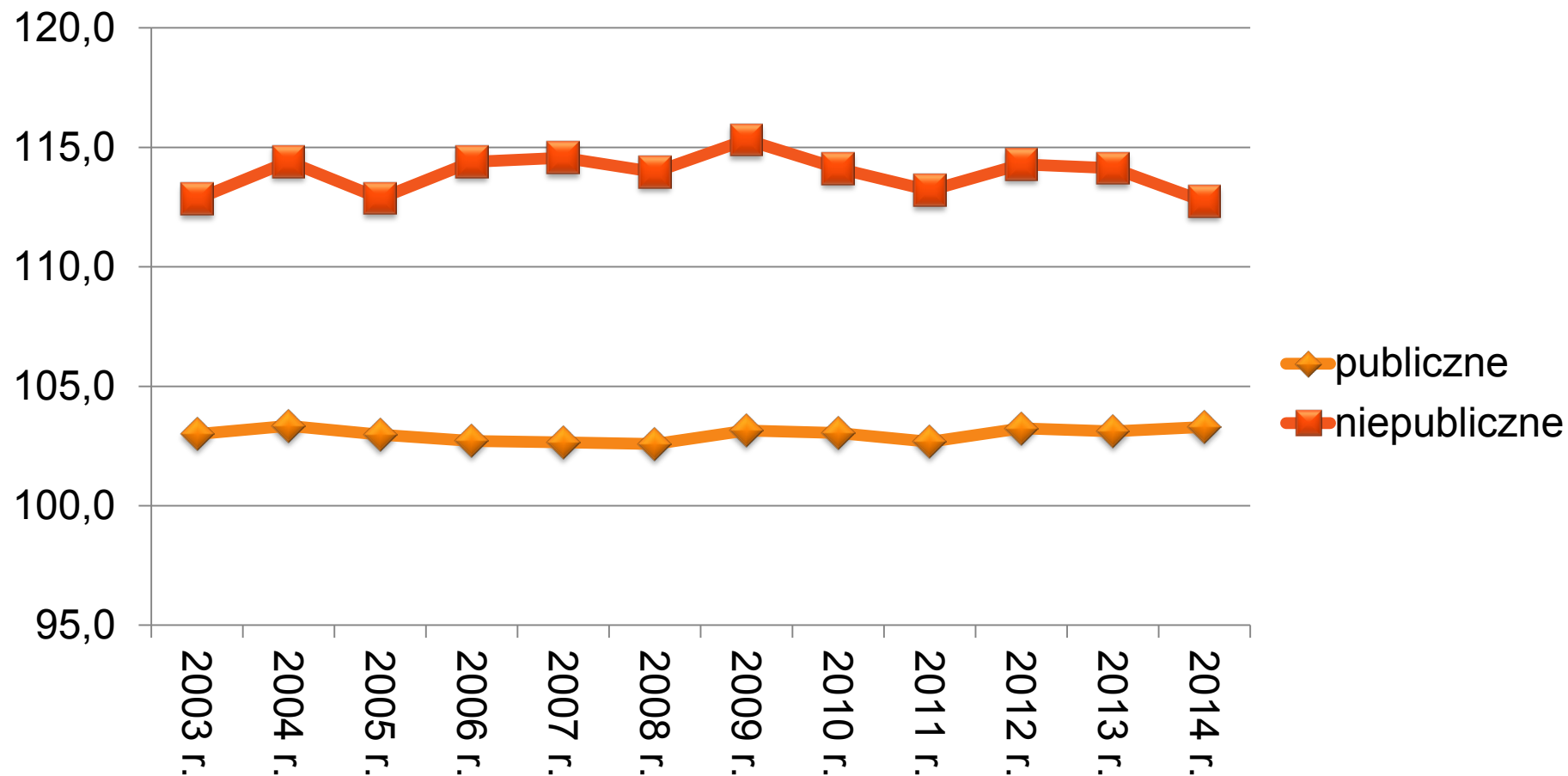
IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej w szkołach publicznych i niepublicznych

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

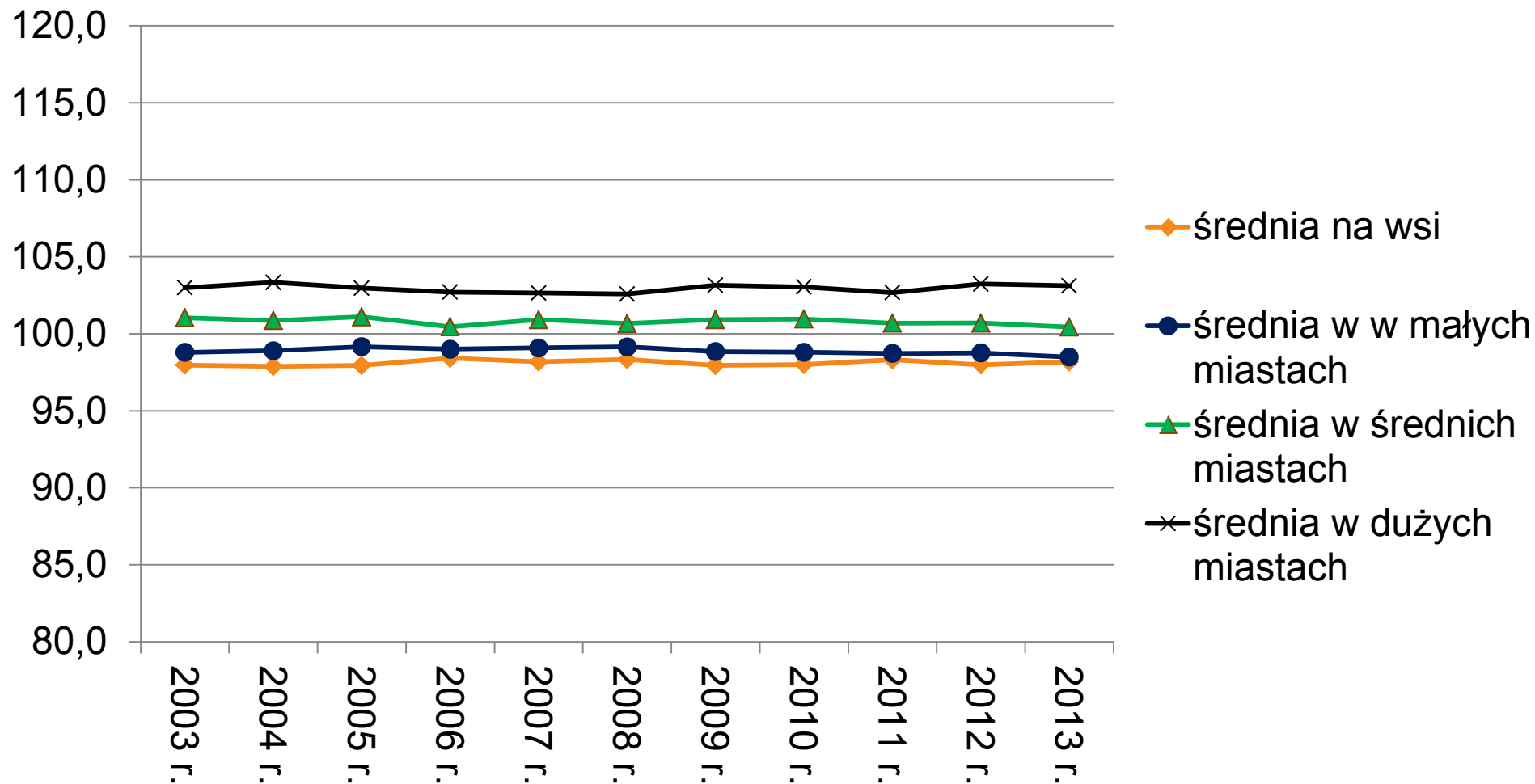

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej ze względu na lokalizację placówki. Segment szkół publicznych

entuzjaści
edukacji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Determinacja statusowa: na ile osiągnięcia szkolne są wyznaczone przez pochodzenie społeczne ucznia?

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badanie szkolnych uwarunkowań efektywności kształcenia (SUEK)

SUEK to badanie podłużne prowadzone na reprezentatywnej, ogólnopolskiej próbie szkół podstawowych.

*entuzjaści
edukacji*

Wskaźnik statusu zawodu wykonywanego przez rodziców/opiekunów

opis	ISEI
sędziowie	88,96
lekarze	88,70
dentyści	88,31
nauczyciele szkół średnich	82,41
nauczyciele szkół podstawowych	76,49
strażacy	46,38
maszynista lokomotywy	45,76
pracownicy biurowi, sekretarki	44,94
robotnicy leśni	12,01
robotnicy rolni	11,74

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE *entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wskaźnik wykształcenia rodziców/opiekunów

poziom wykształcenia	liczba lat nauki	procent wśród ojców	procent wśród matek
a) nieukończone podstawowe	6	0,4	0,2
b) podstawowe	8	6,9	6,8
c) zasadnicze zawodowe	10	43,6	26,9
d) średnie: technikum, liceum zawodowe	13	23,1	20,2
e) średnie: liceum profilowane	12	1,2	2,9
f) średnie: liceum ogólnokształcące	12	4,5	7,7
g) policealne lub pomaturalne	13	2,9	9,4
h) licencjackie lub inżynierskie	15	3,7	5,3
i) wyższe studia magisterskie lub lekarskie	17	11,6	19,9
j) stopień doktora, doktora habilitowanego lub profesora	20	0,4	0,4
k) nie wiem	-	1,8	0,2

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE *entuzjaści
edukacji*

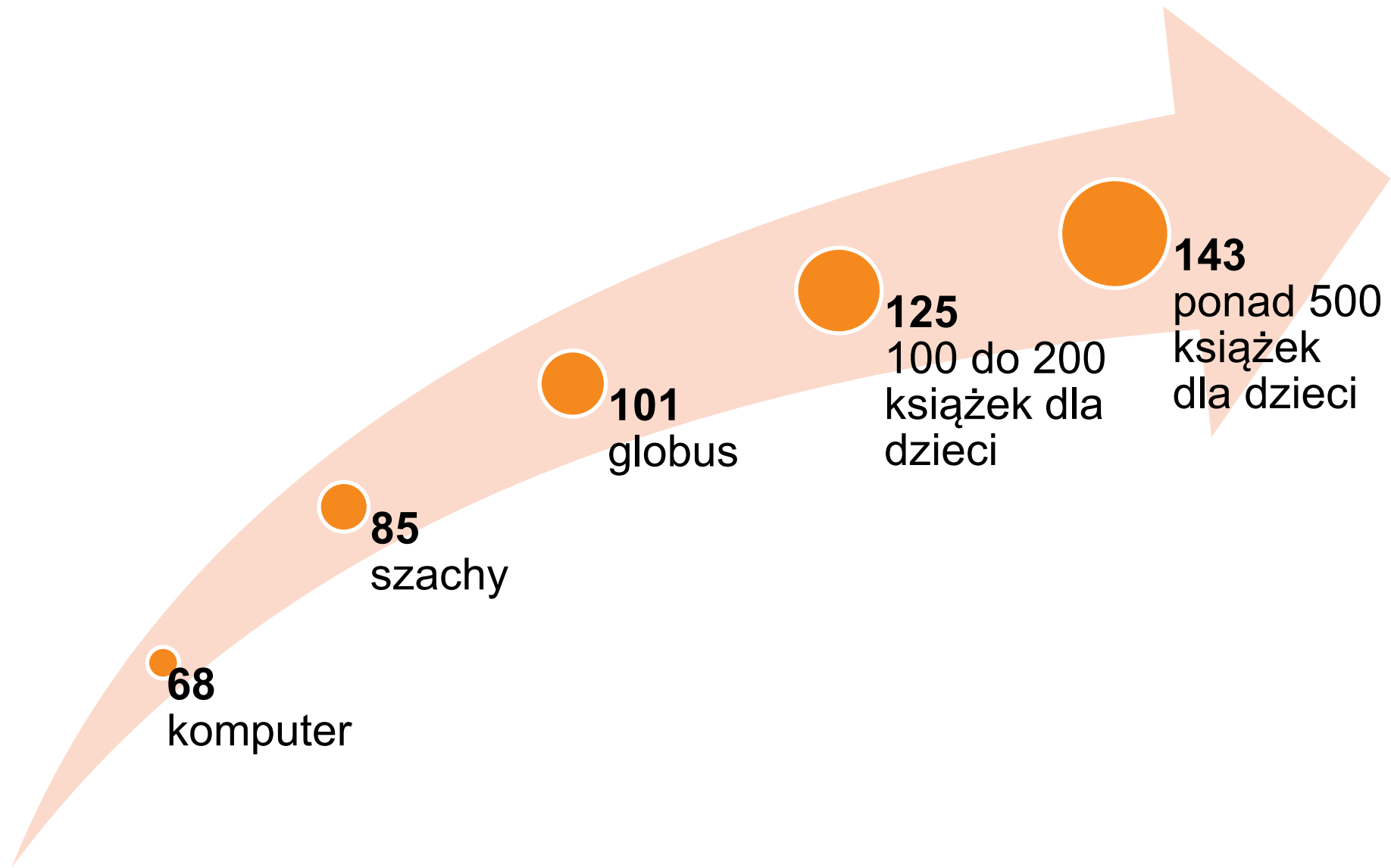
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Indeks zasobów materialnych rodziny

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

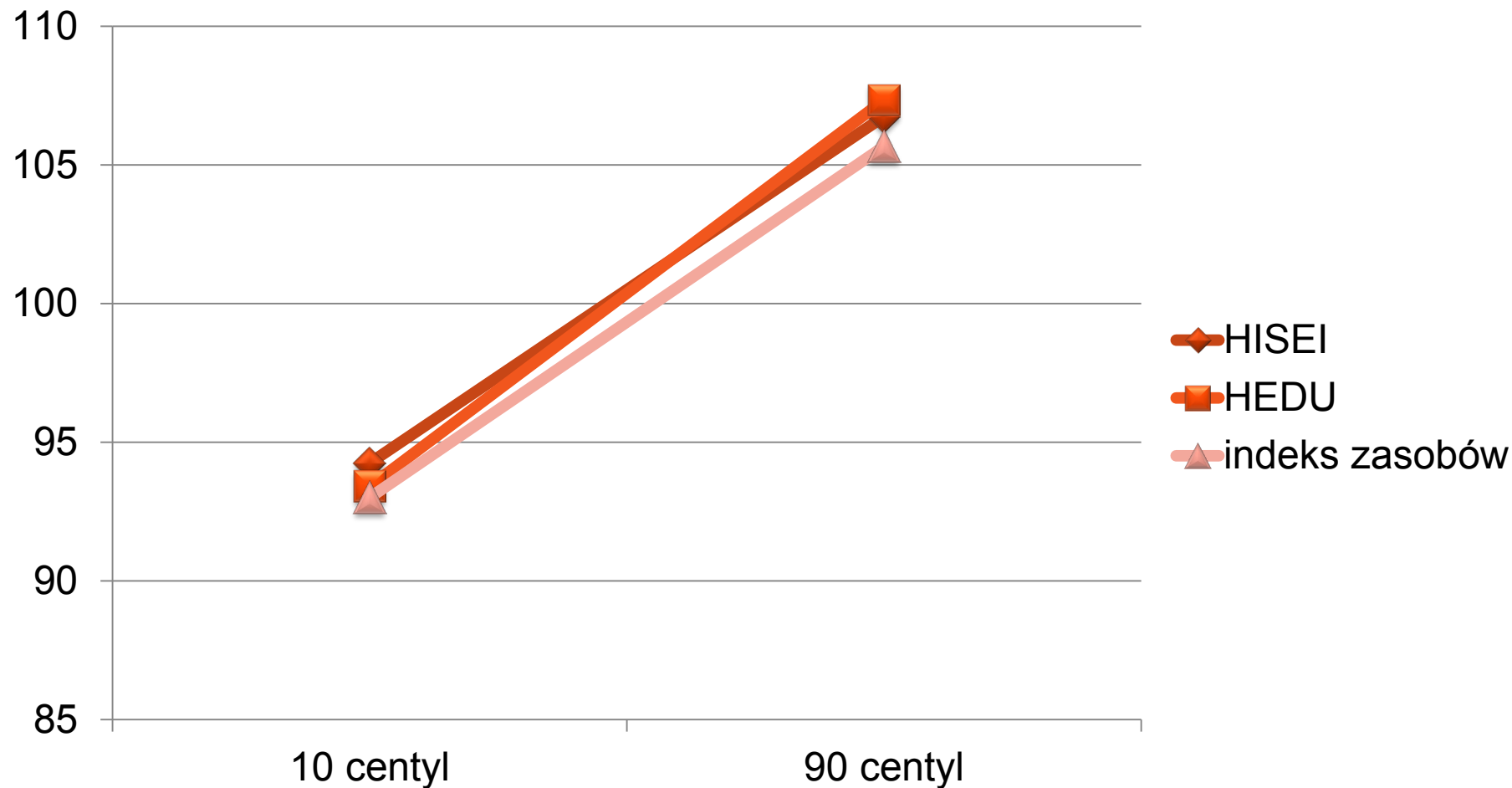
*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

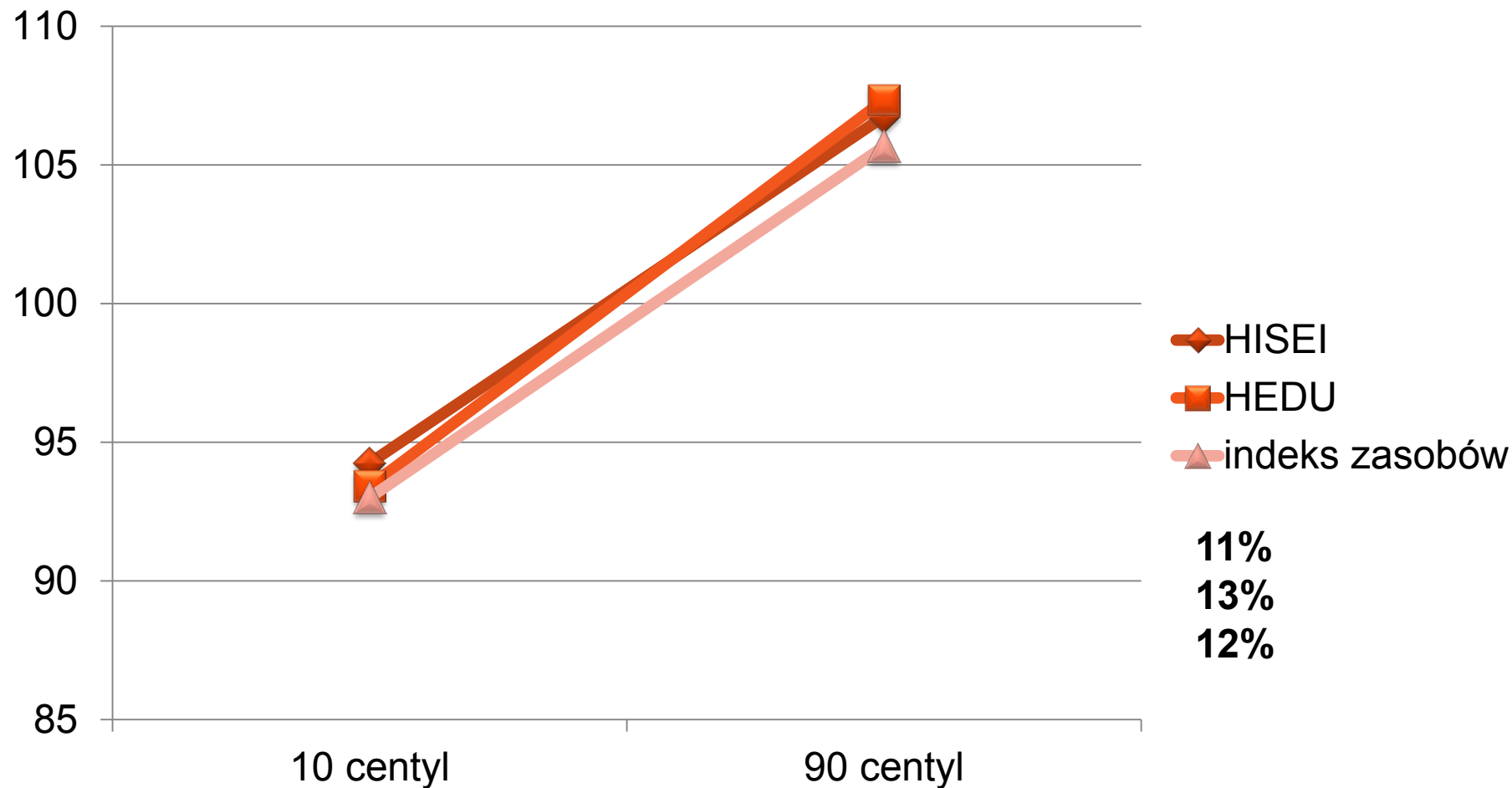

Średnie wyniki testu **umiejętności czytania** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia i zasobów materialnych rodziny

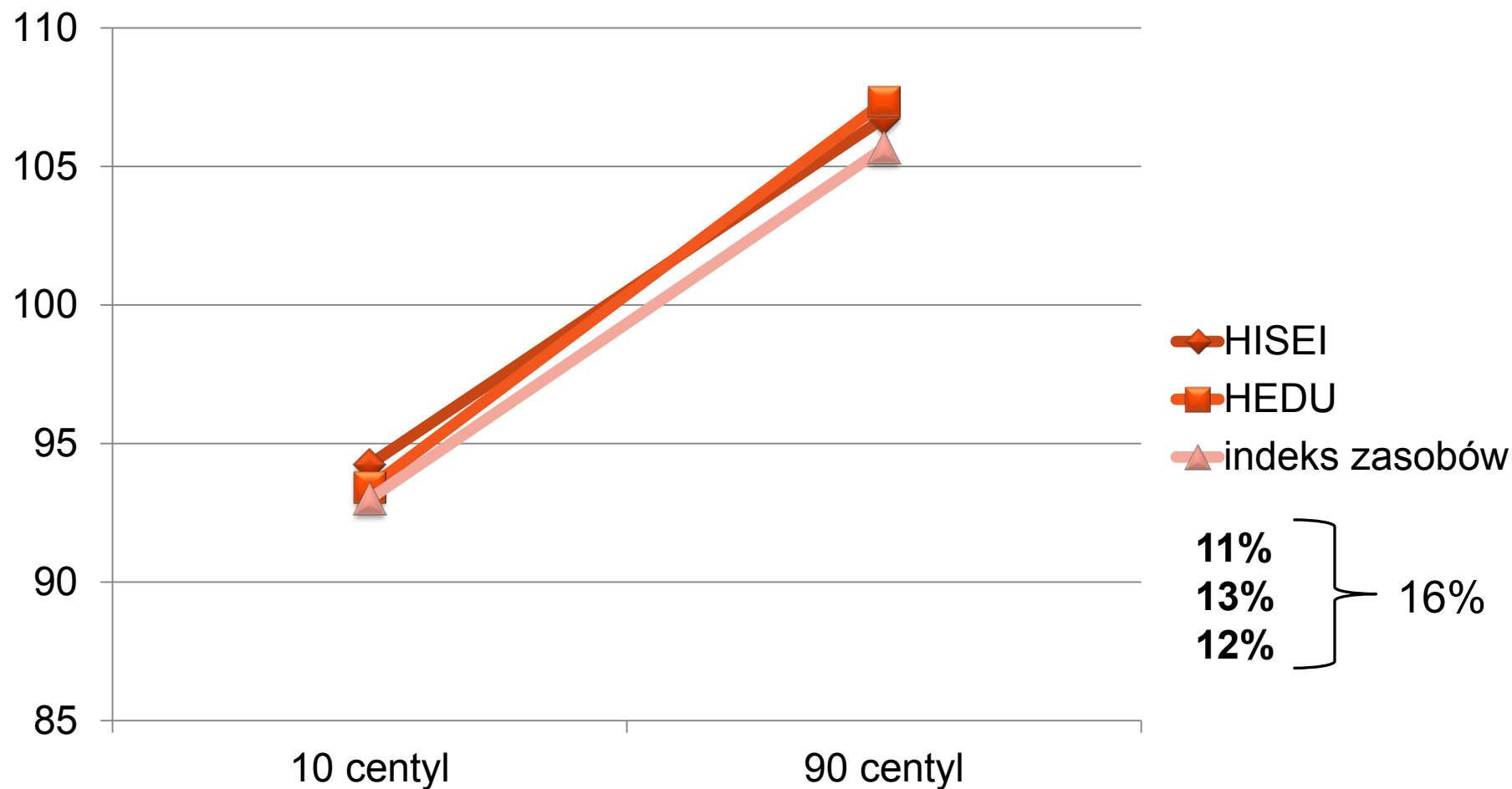
*entuzjaści
edukacji*

Średnie wyniki testu **umiejętności czytania** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia i zasobów materialnych rodziny

*entuzjaści
edukacji*

Średnie wyniki testu **umiejętności czytania** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia i zasobów materialnych rodziny

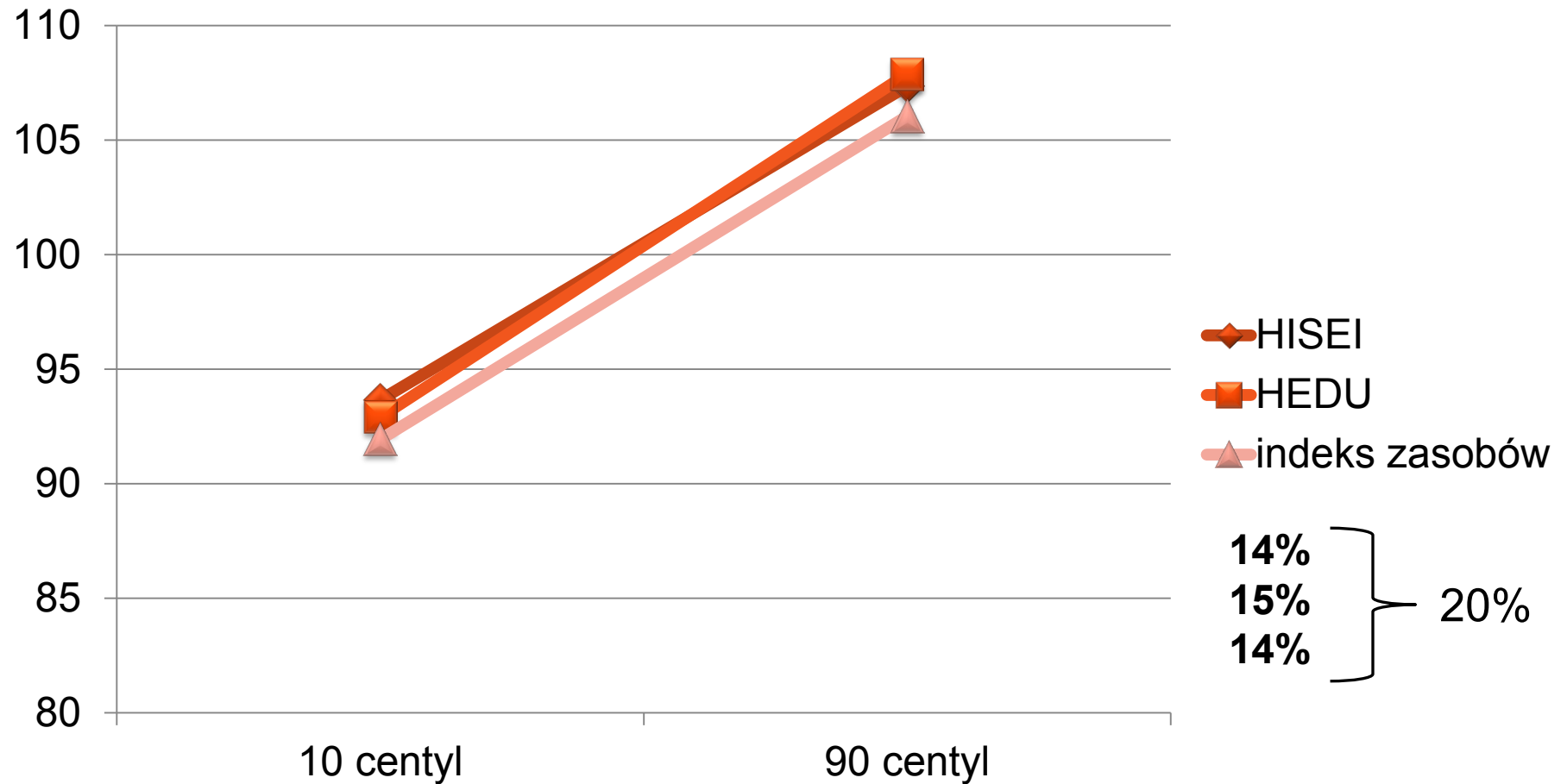

*entuzjaści
edukacji*

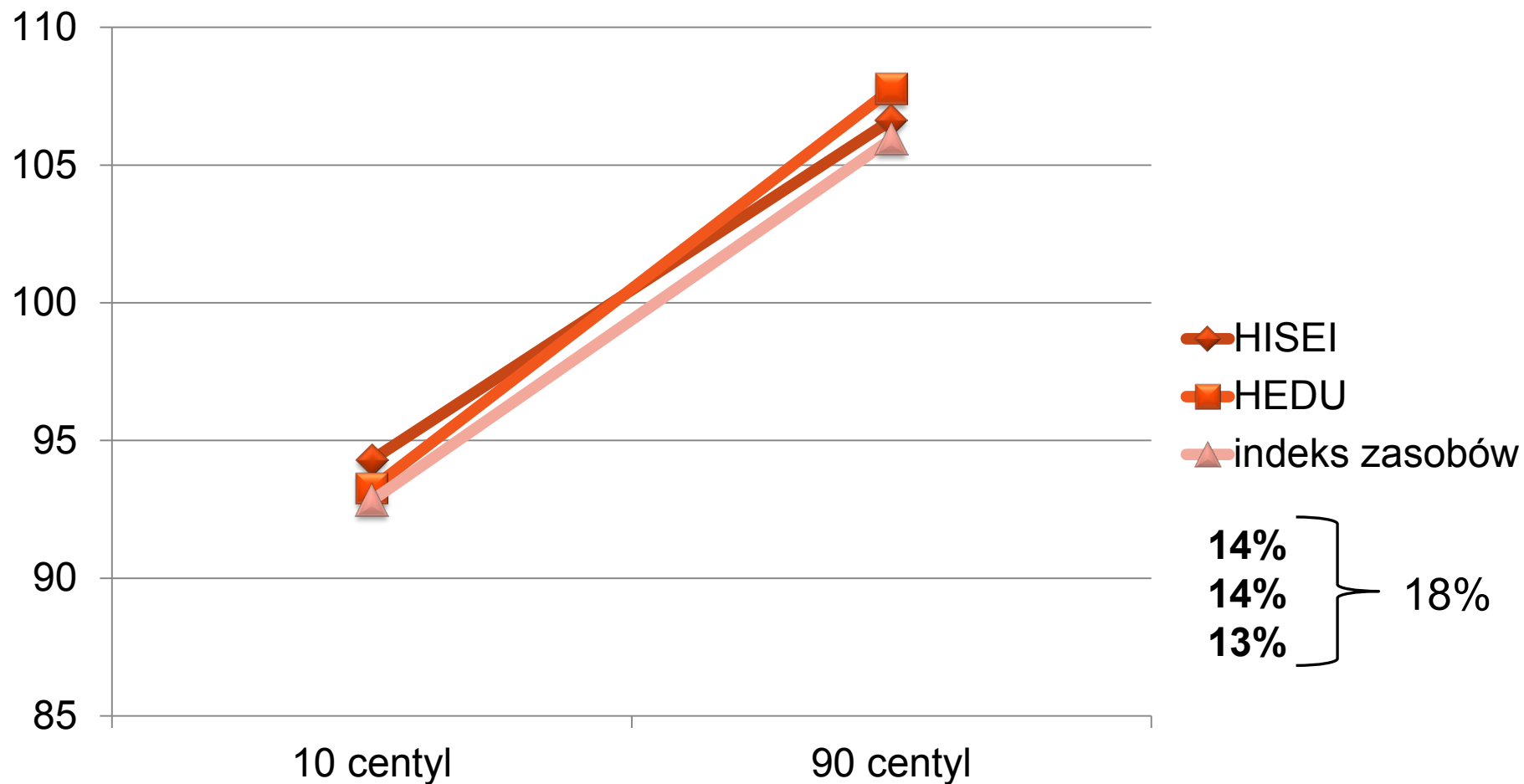
entuzjaści
edukacji

Średnie wyniki testu **świadomości językowej** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia i zasobów materialnych rodziny

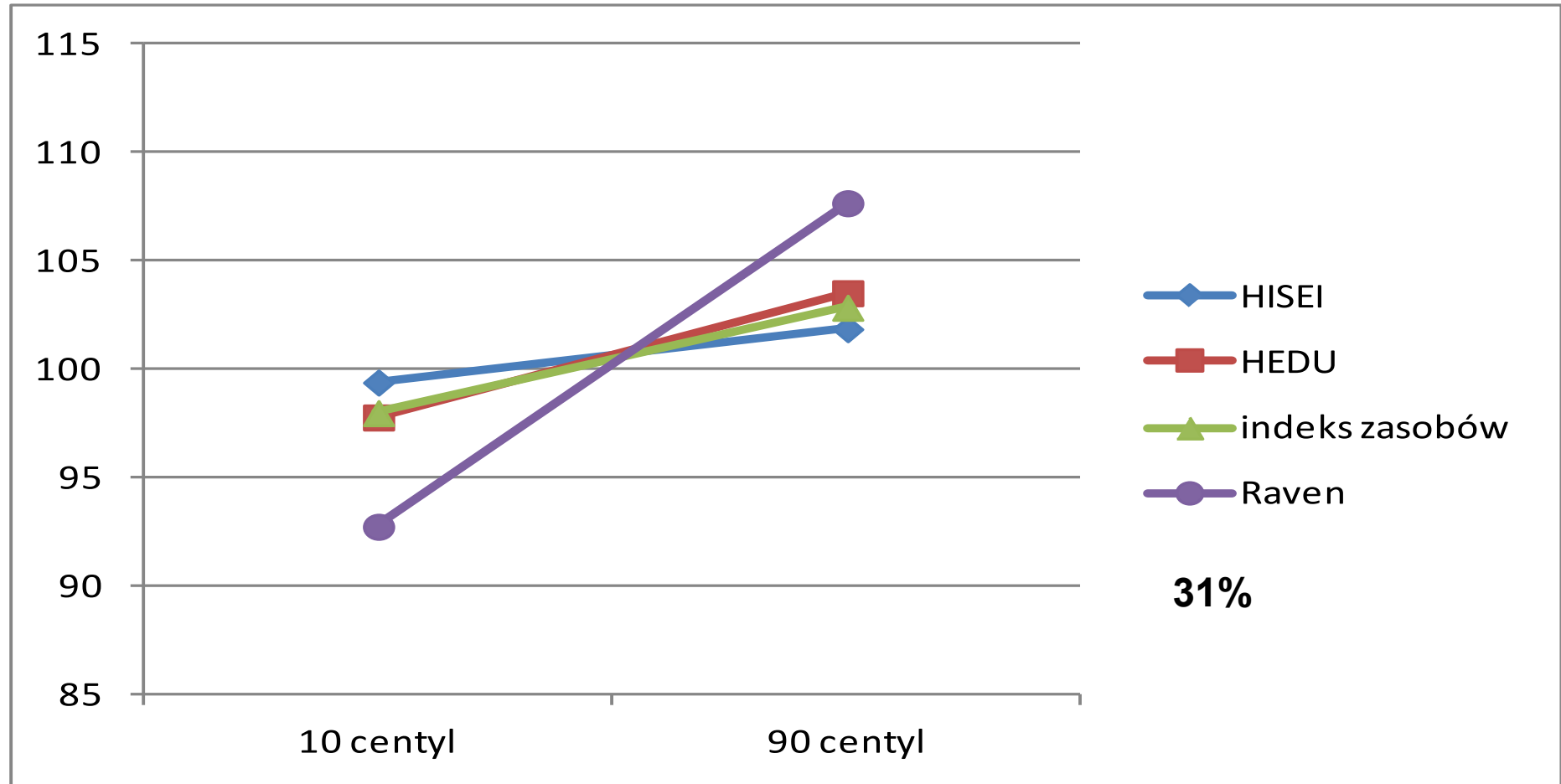

Średnie wyniki testu **umiejętności matematycznych** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia i zasobów materialnych rodziny

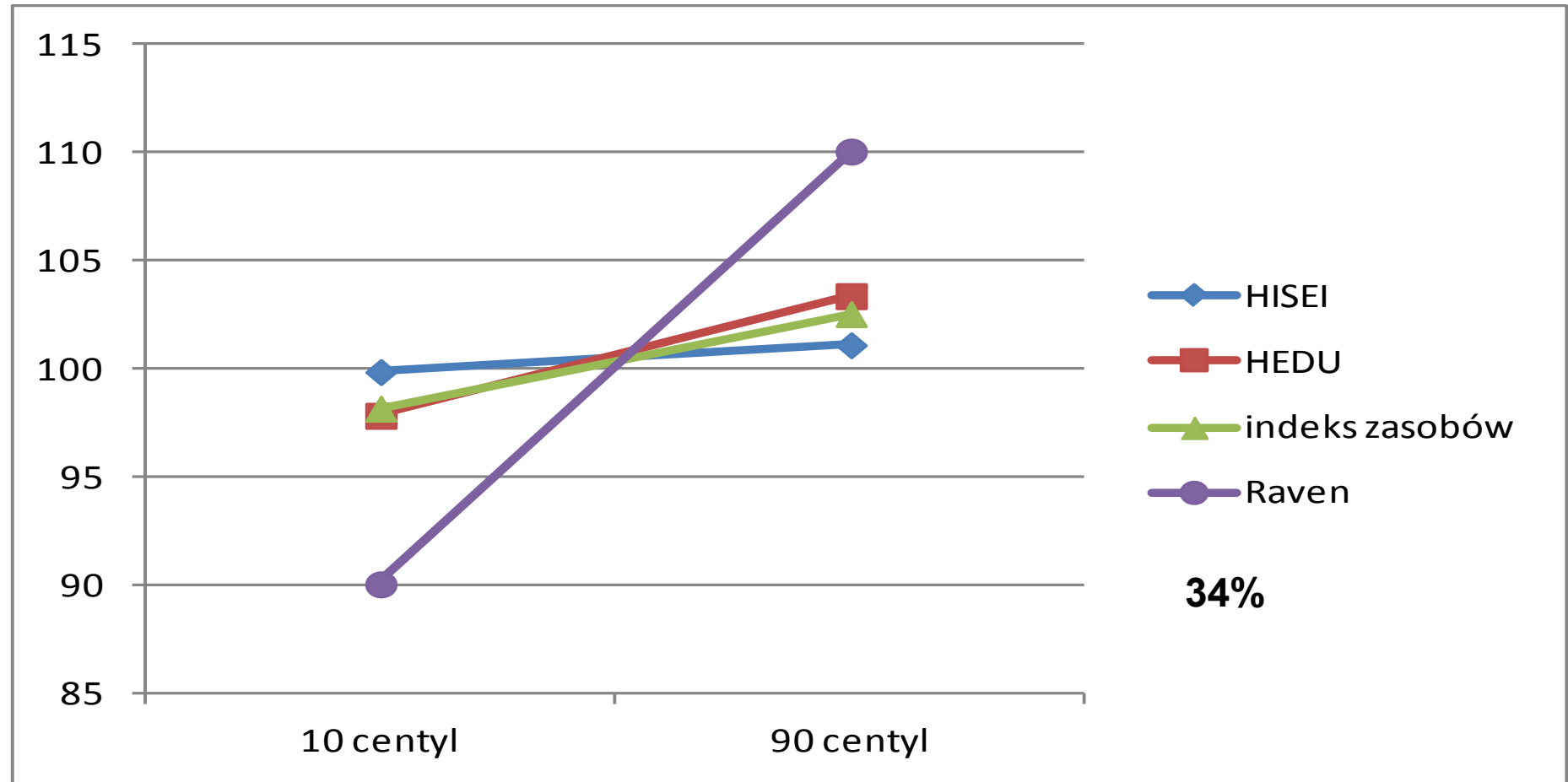
*entuzjaści
edukacji*

Średnie wyniki testu **umiejętności czytania** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia, zasobów materialnych rodziny oraz inteligencji płynnej dziecka (analiza wielozmiennowa)

entuzjaści
edukacji

Średnie wyniki testu **umiejętności matematycznych** dla 10. i 90. centyla statusu zawodu, wykształcenia, zasobów materialnych rodziny oraz inteligencji płynnej dziecka (analiza wielozmien.)

entuzjaści
edukacji

Wpływ czynników powiązanych z statusem społecznym rodziny ucznia

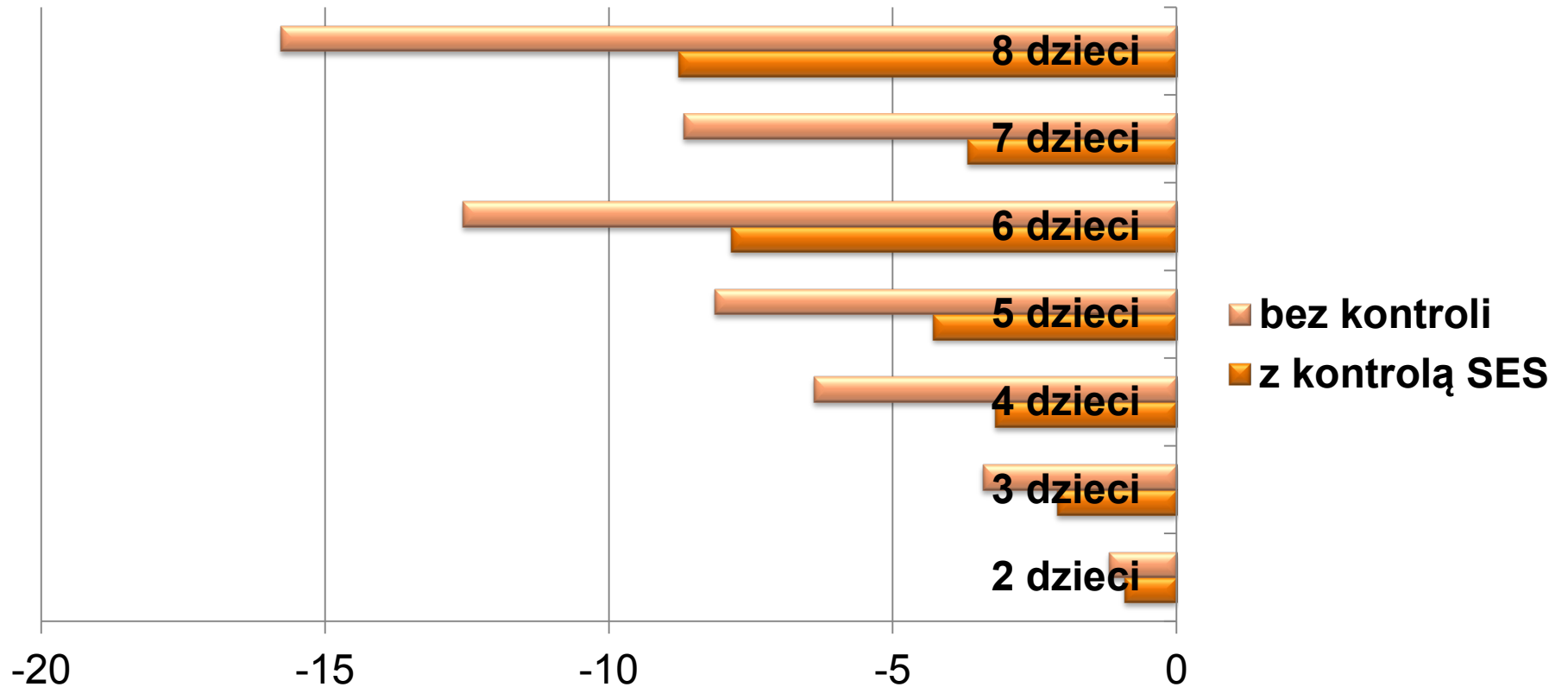
Okazało się, że nie ma wpływu na osiągnięcia szkolne:

- wielkość gospodarstwa domowego,
- wielopokoleniowość rodziny,
- czasowe bezrobocie,
- wychowanie w pełnej bądź niepełnej rodzinie (?).

*entuzjaści
edukacji*

Wpływ czynników powiązanych z statusem społecznym rodziny ucznia

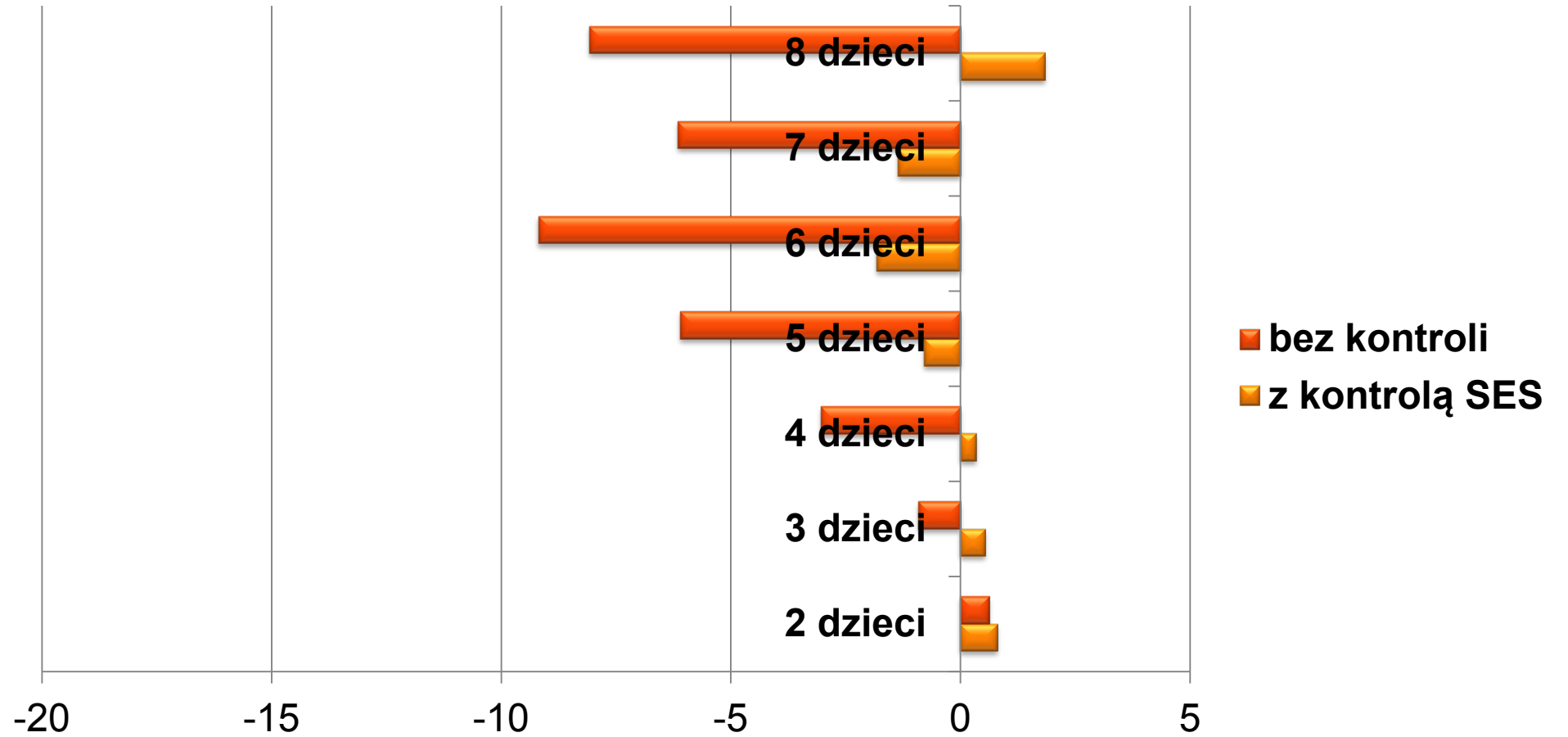
Znaczący wpływ miała tylko wielodzietność rodziny ucznia w wypadku osiągnięć z języka polskiego. Poniżej wyniki dla świadomości językowej.

*entuzjaści
edukacji*

Wpływ czynników powiązanych z statusem społecznym rodziny ucznia

Ale dla osiągnięć z matematyki wielodzietność nie ma znaczenia.

*entuzjaści
edukacji*

Międzyoddziałowe różnicowanie nasilenia determinacji statusowej osiągnięć szkolnych

Obserwujemy znaczące statystycznie, choć niezbyt duże międzyoddziałowe różnicowanie nasilenia determinacji statusowej osiągnięć szkolnych.

Próba wyjaśnienia tych różnic wielkością klasy i takimi cechami nauczyciela jak pochodzenie społeczne, staż, satysfakcja zawodowa czy orientacja na społeczną dominację skończyła się niepowodzeniem.

Jedynym czynnikiem wyjaśniającym jest lokalizacja szkoły: w dużych miastach siła determinacji statusowej jest trochę mniejsza.

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Jakie działania można podejmować, by zmniejszać siłę determinacji statusowej?

Trzy kierunki działań.

Po pierwsze, krytyczne przyjrzenie się różnym elementom wczesnoszkolnych pedagogii z punktu widzenia ich stronniczości statusowej. Czy nauczanie zintegrowane i oceny opisowe równie dobrze służą dzieciom z rodzin o wysokim i niskim SES? Czy ilość i rodzaj zadawanych prac domowych uzależnia osiągnięcia szkolne od rodzicielskiego wsparcia i kapitału kulturowego rodziny?

Po drugie, należy wzmocnić działania wyrównawcze prowadzone w szkołach. Wzorem amerykańskiego programu NCLB, ale być może skuteczniej, trzeba podjąć walkę z wczesnymi niepowodzeniami szkolnymi.

Po trzecie, należy wzorem amerykańskiego Head Start czy angielskiego Sure Start wdrożyć programy interwencyjne kierowane do rodzin edukacyjnego ryzyka. To bardzo drogie rozwiązania, ale wiele wskazuje na to, że długoletni rachunek będzie pozytywny.

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

